1350

8

Perfumes

Hyenas

3706

117
125

~~I. 11. 66~~

Castelli

HYÆNA ODORIFERA

PETRI CASTELLI ROMANI

MESSANÆ

Typis Viduę Io: Fran.ci Bianco

MDCXXXVIII.

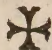
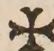
Superiorum permissu.

Emanuell Autor

PETRVS CASTELLVS Ætatis suæ 55

ILLVSTRISSIMO
ATQVE ERVDITISSIMO
VIRO.

Equiti, & Commendatori
S. Stephani dignissimo.

D. CASSIANO PVTEO

Studiosorum
MOECENATI OPTIMO,
Ac Domino suo Colendissimo.

PETRVS CASTELLVS ROMANVS S. P. D.

QVOD ad me Zibethiferum Animal demortuum miseras, ad te (Illustrissime Eques) meliori vita præditum, redire conatus sum: AEsculapij quippe Alumnus sum, qui morte deletos vita (etiam Ioue inuito) donare solebat. Ciuettæ quippe cadauer miseras,

qua, vt alia rariora, in Eminentiss. & Reuerendiss. Principis, & Cardinalis Francisci Barberini ædibus alebatur, morbo confecta Hydropico. At ego decorticata pellem ritè præparatam, vt viuum repræsentaret Animal, olim remiseram tibi. Quin obtuleram etiam ipsius ossa, veluti Mortis Trophæum, in Scheletbon redacta. Historiam nunc addo pictam, viuificatum Animal offero, & immortalia penè inter sydera collocatum æternitati consecro. Sic historica vita potitum Animal multas peragrare indesessum valebit regiones. multos perdurare immortale in annos, inquè multorum incolume versari manibus. offero igitur, dono, & dico Illustrissimo nomini tuo Animalis istius loquacem picturam, vt ea, qua soles benignitate ipsum suscipiens, sub tuo patrocinio in æternum, & Historia, & Animal viuant, cuius alioquin apud veteres nulla certa extabat memoria. Equidem in hoc codicillo, quicquid vita dignum de hoc animali apud Auctores scriptum reperi, congerere volui: obscura elucidare: atque omnia exactè iudicare. Anatomes enim me oculatum testem, iudicem æquum, & expertum Magistrum fecit: in cuius cognitionem neutiquam accessissem, nisi tua benignitate (Eques Illustrissime) huius animalis cadauere potitus essem. Cum ergo huius meæ indagationis tu auctor, principium, & causa prima fueris: meritò hæc te patronum, ac dominum requirit,

tuoque

tuoquè gloriatur nomine, vt infinitorum penè auctorum opera eo collustrata, vndiquè ad te Studiosorum Mœcenatem continuò aduolantia corruscant. nec alia profectò magis ratione illustrari poterat Hyæna (per se alioquin obscura) quàm Illustrissimi nominis tui luce. multas igitur tibi, & libellus, & Hyæna, & ego ob hoc immortalitatis beneficium debemus gratias, habebimusque in æternum: verum quia eas pro dignitate, nec agere, nec referre quimus, in aliud tempus reseruata occasione dicendi finem faciemus. tu interim vale (Illustrissime Eques) & hæc leuia ingenij munuscula hilari excipe fronte, & vale, vt sub te Mœcenate benignissimo diutius viuant, & valeant litterarum, rerumque naturalium studiosi. dabam Messanæ, AEtnam petiturus.

DE HYAENA ODORIFERA

ZIBETHVM GIGNENTE,
Quæ Ciuetta Vulgo Appellatur.

Ε' ξέτασις.

PETRI CASTELLI ROMANI.

N rebus arduis indagandis exacta, & sedula opus esse cogitatione, longaq; meditatione, & quo quisque iudicio, & ratione magis pollet, eo facilius obstructa reserare, recondita promere, & inaccessa ascendere, satis cuique patens est. quæsitū. Vndè, cum inquisitu, *an Antiquorum* ὕαιναι *nobis innotescant*, & vice versa, *an Zibethi ferax Animal priscis innotuerit*, multis valdè arduum omnino videatur. Necessum erit, diligenti peruestigatione nos vti, & magis iudicio, ac ratione, quam sensibus inniti, horum vt voti compotes euadamus, quare a nominis (quod multiplex est) explanatione initium ducentes. Nominū enumeratio. *Ciuettam*, Ruellio *Siuettam*, (Animal nunc ita dictum) ex qua Zibethum colligitur, quamqué *Catum Zibethicum* Mattiolus, Scaliger, Renodeus, & alij vocarunt, *Mustelam* verò Historiæ insulæ Virginianæ Auctor censuit. *Zapetion* a Græcis recentioribus dici scripsit Renodeus, & a quibusdam *Catobleptum* appellatur, HYÆNAM ODORIFERAM nos nuncupabimus.

Porrò huiuscemodi nomenclaturarum quærenti Ety-

Zebet quid

mon. *Zibet* Arabicum esse nomen respondere licebit, apud Arabes enim huiusmodi nomen diuerso quamuis significatu, legitur. Nempè apud Serapionem cap. 121. de *Sederuam* his verbis. *Zebet, & est Algalia habens odorem bonum, & ingreditur in Medicinis ad abscindendum fluxum sanguinis, & ad casum capillorum*. Et addit Saderuam esse dictum in lingua Persica, *& est res nigra cum qua tinguntur lina in Haaman, & est herba, vel succus niger ingrediens in medicinis odoriferis*. Citat autem Aben mesuai, Bedigoram, & Rasim, non autem Græcos, & ipse Rasis de eadem re agit lib. 3. ad Almans. sub nomine. *Scedram*, vel *Scedeguram*. Et Iudæus apud Ianuensem in Synonimis *Seueram* vocauit. ex quibus constat Serapionis *Zebeth* aliud quid a nostro Zibetho esse. nec quid sit, id quod proposuit Serapio imaginari queo. in mentem tantùm venit Arabibus Zebeth, significare rem odoratam, sicut Galia, & Algalia. cum dicat hic Serapio Zebeth esse Algaliam. vndé extant compositiones non paucæ Galiæ nomine, vt Gallia moschata. Gallia Alephangina, Gallia Sebellina, &c. erit ergo Gallia, & Algalia odoramentum: vndé Zibeth nostrum summe odoratum Auorum nostrorum ætate tale sumpsisse nomen censendum. Ita Simon Ianuensis Zebet esse Auicennæ Galiam, seu Algaliam, & Animalis Arabici sudorem, (de quo videtur fuisse loquutus Auicenna lib. 2. c. 326.) sumpsit: sed Auic. Zebeth, & Algalia diuersa res erit, à Zebeth, & Galia Serapionis, quę herbæ succus est, & à Zebeth videtur primo Animali ipsi nomen *Ziuettæ*, seu *Zebettæ* fuisse impositum, a quo corrupto *Siuettæ*, & *Ciuetiæ* nomenclatura ortum duxit. Quod si Pandectario fides aliqua est præstanda, quum *Zebet albahar* spumam Maris interpretetur; Zebet fortè *spumam* significabit, & non ineptè nostro Zibetho aptabitur metaphora, siquidem quum colligitur irato Animali quasi spumans apparet.

Algalia

Auicēnæ Zebeth.

Qui Catum, vel Muſtelam dixere, hoc Animal inter Feles Silueſtres repoſuiſſe reor. Verùm etiamſi capitis ſit aliqua ſimilitudo, in cæteris tamen plurimùm diſcrepant. *Nos Hyænam odoratam* nuncupare maluimus, idquè in ſequentibus probabile oſtendemus.

An Ciuetta ſit Pardalis Antiquorum. cap. I.

QVærit Ariſt. ſect. 13. probl. 4. Cur Animantium nullum benè oleat, præter Pardalim, ſeu Pantheram: hæc namque propter ſuauem quem ſpirat odorem, ad ſe feras allicit: quod pluribus expoſuit Teophraſtus ipſius diſcipulus lib. 6. de cau. plant. cap. 5. hiſcè verbis. *Omninò inter bruta, vel nullum, vel certe rarum admodum eſt, quod odorem perſequitur gratia ſuauitatis, niſi per accidens, cum alimentum eſt tale. Quippè appetitus ad ipſum pabulum, eiuſque cauſa eſt. Si quid tamen etiam iſtiuſmodi eſt, haudquaquam hominibus conſtat. Nam & Pardalim cæteris animalibus ſuauiter olere quidam affirmant, & venari in ſenecta nimirùm beſtias alliciendo gratia ſui odoris. At nobis nullam odoris affert ſuauitatem. Niſi verùm etiam illud dixeris, vt certè eſt verùm, olfactum homines habere omnium fermè deterrimum. Itaque multi odores, ſuauitateſq; eorum, vel grauitates, latere hominem poſſunt.* & cap. 26. *Animal nullum* inquit, *penitùs odoratum eſt, niſi quis Pardalim dixerit belluis benè olere*. retulit id etiam Plinius lib. 8. cap. 16. *ferunt* ſcribens *odore earum mirè ſolicitari quadrupedes cunctas; ſed capitis toruitate terreri. Quamobrem occultato eo, reliquas dulcedine inuitatas corripiunt*. Dixerat enim Ariſtot. lib. 9. de Hiſt. An. cap. 7. *Pantheram ſeſe abſcondentem venari dicunt, propterea quod ſuo odore belluas delectari intelligat, propiùs enim ita accedunt, quas corripiat. huiuſcemodi autem ſuauem odorem, non belluæ tantùm ſentiunt; ſed ſui odoris vim ipſa quoq; Par-*

Cur animalia inodora.

Pàntera odoratæ.

dalis sentit. scriptum etiam reliquit Ælianus. lib. 5. de Hist. An. cap.40. *Admirabilem quandam, & nobis occultam odoris suauitatem olet Pardalis, quam benè olendi præstantiam diuino munere donatam, cum sibi propriam planè tenet, tum verò cætera animalia hanc eius vim præclarè sentiunt. Hæc autem hoc modo venationem capit. Quum horum, quæ ad victum opus sunt, eget, sese vel in loca fructicibus densis consita, vel folijs vestita, ita occultat, vt inuentu difficilis, tantùm respiret. Tum hinnuli, dorcades, capræ siluestres, atque alia eiusmodi animalia quadam suauis odoris illecebra attrahuntur, & proximè accedunt, illarum, quàm mox de latebra exiliens ad prædam se rumpit, atquè eam compræhendit*. Est igitur Pardalis odorata. addit Plinius. *Panthera, & Tigris macularum varietate propè solæ bestiarum spectantur, cæteris vnus, ac suus cuiusque generis. Pantheris in candido breues macularum oculi*. Hæc autem duo, odor nimirùm, & maculæ, Petrum Gillium, & alios (vt refert Gesnerus) induxerunt, vt crederent nostram Ciuettam esse Pardalim antiquorum. Quæ opinio facilè refellitur. Antiquorum enim Panthera vera omnibus hoc æuo est nota, & multùm differt a Ciuetta. immo Septalius in problematibus. Io. Faber, & alij, negant Pantheris suauem inesse odorem: sed bruta alimenti specie odorem istum insequi, hominibus autem neutiquam gratum apparere. Sed, vt verùm dicam, multorum animalium excrementa hominibus suauiter odorata videntur, quæ Aristoteli, atque Teophrasto ignota fuerunt. Si quidem Plinius lib. 28. c. 8. de animali Cordylo Crocodilo simili verba faciens. *alter*, inquit, *illi similis, multùm infra magnitudinem, in terra tantùm, odoratissimisque floribus viuit: ob id intestina eius diligenter exquiruntur iucundo nidore farcta Crocodileam vocant*. Nimirùm ipsius excrementum. Murium autem siluestrium, qui flauo sunt colore, & nostrorum puerorum deliciæ, (nuncupati *Sorci mosca-*

Venatus Pātheræ.

Error P. Gillij.

Animalium excrementa odorata.

roli)

roli) ſtercus odore moſchi præditum eſt, tale etiam Serpentium quorundam ſentitur. Et Renodeus de mat. med. lib. 3. cap. 15. *eſt quoddam genus Muſtellæ maioris, quæ quod martia ſit, & pugnax (Gallinas enim etiam grandiores enecat) quibuſdam Martes, alijs Martorella, vulgo Fouina dicitur, cuius excrementa Moſchum redolent, vt ſæpe obſeruaui.* Addit Scaliger Exer. 211. part. 2. Cercopithecum nihilò inſuauius quàm quoduis Moſchum fragrare, mediocriter tamen, & ſine faſtidio. Moſchum etiam Gazellæ excrementum eſſe notiſſimum eſt. Addam ego me obſeruaſſe parua quædam Inſecta vaginipennia a me picta libro de Inſectis, quæ contrectata ſuauiſſimum ſpirabant odorem, qualis in floribus Dipcadi, ſeu Muſchi græci dicti percipitur. gigitur præter Pantheram, multa etiam animalium ſunt genera valdè odorata, & hominibus grata, inter quæ eſt Zibeth: quare mitto tanquam inutilem quæſtionem illam inter Cardanum, & Scaligerum de odore animalium, & de naturæ conatu in eius generatione. **Inſecta odorata.**

Quidam arbitrati ſunt Animal Zibetti (vt refert Delecampius) eſſe Plinij *Chaum*, de quo talia protulit lib. 8. c. 19. *Pompeij Magni primùm ludi oſtenderunt Chaum, quem Galli Raphium vocabant, effigie Lupi, Pardorum maculis.* Namque hæ notæ adſunt in Ciuetta. Verùm nulla odoris fit mentio; nomen autem, quod habet Gallicum, fortaſſe a Gallia patria deſumpſit. Nec caput Lupi eſt in Ciuetta, quamuis adſint magnitudo, pilorumq; aſperitas, & color: maculæ pellis ipſum præterea diſtinguunt. annotauit verò Delecampius, fortaſsè Thoem pro Chao eſſe reponendum: vulgo Lupum Ceruarium: & qui Genettam noſtram eſſe putant veriſimiliora loqui videntur. Sed de Thoe extat Philes verſus Græci, qui ita latinè ſonant. **Caum.** **Thoes.**

At quæ pudoris eruditus dogmata,
Hominem veretur Thos, hominem ſi viderit?

Quæ iura fœderationis mutuæ
Colens opem fert impiger nobis suam,
Hostilis in nos irruat si bellua?

Herodotus lib.4. Thores ex Hyæna, & Lupo genitos esse, testatum reliquit.

An sit Antiquorum Hyæna. Cap 3.

CIuettam veteribus probè fuisse cognitam, & Hyænam ab ipsis fuisse nuncupatam, eorundem auctoritate demonstrare conatur Petrus Bellonius suar. obseru. lib.2. c.20. quamuis odoratum reddere excrementum non obseruauerint. Ratio autem est, quia Ciuetta ferum est Animal, quale etiam Hyæna describitur: nec tradita figura differt; si quidem Hyæna ex Arist. colore Lupi propè est; sed hirsutior, & iuba per totum dorsum prædita est. Ciuetta etiam magnitudinem, & colorem Lupi habet, similique modo hirsuta est, verùm corpus maculis est aspersum nigris, itaut sub oculis binæ sint nigræ maculæ, pedes nigro pilo obsiti, crura maculata, cauda oblonga, superiùs nigra, infima verò parte albis maculis aspersa. Præterea Ciuetta in ceruice, & per dorsi spinam pilos habet nigros, quos surrigit, cum indignatur, non minùs quàm sus, indè factum, vt Glanis piscis etiam Hyæna nuncupatus sit, & talis fortè erit iuba illi ab Aristot. tributa: accedit, quod omnes antiqui maximé ferum Animal dixerint Hyænam, adeò vt Pantheræ mirum in modum eas timeant: etenim scriptum fuit à Plinio lib.28. c.8. *Præcipuè Pantheris terrori esse traduntur, vt nè conentur quidem resistere, & aliquid de corio earum habentem non appeti. Mirùmque dictu, si pelles vtriusque contrariæ suspendantur, decidere pilos Pantheræ.* Hyænam Pardali inimicam esse, Ælianus etiam lib.6.cap.22. retulit. At Ciuettam Cardanus X. de subt. feram adeò iudicauit, vt quæ nulla temporis longitudine

Hyæna piscis.

mites-

mitescat.

Potissima autem ratio desumitur ex eo, quod antiqui Hyænam genitale simul, & maris, & fœminæ habere scripserunt. vnde Ouid. *& quæ sit fœmina tergo Passa marem, nunc esse Marem miretur Hyænam.* Et Plinius lib. 8. cit. *Hyænis vtramq; esse naturam*, (ait) *& alternis annis mares, alternis fœminas fieri, parere sine mare vulgus credit*; quod quamuis re vera falsum sit, negetque constanter Aristoteles, tamen negligenter aspicienti vas quoddam ori vuluæ simile, fœmininus videtur sexus, quæ apparentia forsan imposuit antiquis, vt crederent vtroque sexu donatam fuisse Hyænam. Arist. autem 3. de Gener. An. cap. 6. voluit stultè, magnoque errore narrari a multis Hyænam duplex genitale habere, maris, & fœminæ, & 6. de Hist. An. cap. 32. commentitium id esse asserit. *Sed Hyænæ virile similiter, atque in Lupis, & Canibus haberi. quod verò fœmineum esse videtur* (ὑποκάτω) *sub cauda positum est, figura simile genitali fœminæ, sed sine vllo meatu, sub hoc meatus excrementorum est. Quin etiam fœmina Hyæna præter suum illud, etiam simile, vt mas habet, sub cauda sine vllo meatu, a quo excrementorum meatus est, atque sub eo genitale verùm continentur. Vuluam etiam Hyæna fœmina, vt cæteræ huiuscemodi fœminæ animantes habent.* & lib. de gen. citato scripsit. Hyænas tam mares, quàm fœminas habere sub cauda lineam quandam similem genitali fœminino, quæ quidem nota, quamuis communis sit, tamen in maribus potiùs cernitur, quia mares, quàm fœminæ frequentiùs capiuntur, quæ, qui negligentiùs considerat (refert Arist.) in dictam aberrat opinionem.

Genitale Hyænæ.

Arist. de genitali Hyænæ.

Linea pro Genitali.

Nobis diligentissimè considerantibus Ciuettæ genitalia membra apparuit in ipsis ad amussim quodcumqué Hyænæ tribuit Arist. siquidem hæc primo aspectu, & negligenter consideranti duplex videtur habere genitale, at

Notæ ab Aristot. assignatæ

dili-

Hyænæ conueniunt nostræ.

diligenter speculanti nullo modo duplex apparebit; sed vnicum tantum, & maris tantummodò in mare (quale fuit in Cadauere a nobis secto) virile autem perindé vt Lupi, & Canes habet, nimirum osseum, in hoc tamen differt a Canibus, Lupis, & Vulpibus, quod horum genitale totum in medio sit osseum, glans verò carnosa solùm sine osse: contra Ciuettæ officulum est in sola glande admodum breue, reliqua pars genitalis neruosa osse carens: dictorum ossium in genitalibus hæ sunt effigies. Vidimus etiam Cuniculum indicum dictum Romæ *porcelletto d'India* in Genitali continere officulum in summo tenue, in basi quadratum, sed depressum.

Genitale osseum.

Genitale osseum Canis

B. summitas cui iungitur glans carnea.

D. pars caua.

Genitale Cuniculi Indi, seu porcelli, osseum.

C. summitas.

Officulus in glande genitalis ciuettæ.

A. pars, quæ veretro iungitur.

Quod verò fœmineum esse videtur, infra caudam, & genitale positum est; immò inter virile, & testes: figura simile vuluæ fœminæ, & in mare labijs est crassioribus, quàm in fœmella: verùm sine vllo meatu est; sed duæ solummodo cauitates inspiciuntur, in quibus colligitur excrementum dictum Zibeth; vocauit autem Arist. hanc particulam in lib. de Gener. An. citato. *lineam similem*

Linea Genitalium.

geni-

genitali fœminino: Grçcè ὁμοίαν γραμμὴν τῷ τῆ θήλεως αἰδοίῳ: nam negligenter aſpicienti fœminea apertura, quaſi linea videtur; ſed meatus non habet penetrantes. In fœmina porrò Ciuetta eædem partes eodem ſunt diſpoſitæ modo, & vbi in mare eſt virile, in fœmina vulua eſt: ſolummodò vaſcula Zibetti in fœmina minora ſunt, & teſtes interius latent. Cum igitur tanta appareat Hyçnæ, & Ciuettæ genitalium partium ſimilitudo, aſſerendum omninò videtur cum Bellonio, idem eſſe Animal, quamuis Zibeth excrementum non conſiderauerint antiqui.

Opinio Bellonij.

Hyænam non eſſe Catum Zibeticum.

Ex altera parte Scaliger de ſubt. exer. 117. part. 7. irridet Hyçnam exiſtimantes Catum Zibeticum; quam quoque opinionem refellunt etiam Geſnerus; Augerius Busbequius Epiſt. 1. de legatione ſua Turcica; Cluſius in addit. ad Bellonium, & Io. Faber Bambergenſis in Romano Lyceo meus olim Collega; Plura namque ſunt ab Ariſtotele, Plinio, Solino, atquè Æliano de Hyçna relata, quç Ciuettç noſtræ aptari minimè queunt.

a Colli inflexione.

Primo quidem collum, & iubam continuitate ſpinæ porrigi, flectique niſi circùm actu totius corporis non poſſe, de Hyçna retulerunt, quod in Ciuetta noſtra falſum vidimus, & ex oſſium forma in Scheleto, quilibet conſiderare valet collum facilè verti poſſe.

Ab vno dente.

Prçterea Solinus aſſeruit in ore gingiuam nullam, dentem vnum, atquè perpetuum, qui vt nunquam retundatur, naturaliter capſularum modo clauditur. in noſtro autem Scheleto dentes plures.

à ſermone humano.

Demum ſcriptis mandarunt Hyçnam ſermonem hominum aſſimilare, paſtorum nomina addiſcere, vt eos dolò capiat. Item vomitionem hominis imitari ad ſollicitandos canes, quos inuadat. Nec vllum ex his adhuc obſeruatum eſt in Ciuetta etiam maximè cicurata. Sed hçc facilè refelleret Bellonius. Namquè ſicut Lupo, & Leoni falsò tribuit Ariſtoteles huiuſcemodi rigorem col-

Crocuta quid sit

li; ità falso potuit eundem tribuisse Hyænæ. Deindè Solinus non loquitur de Hyæna; sed de Crocuta, quæ genita fuit ex Hyæna, & Leena. Quæ demum afferuntur sunt potiùs admiranda, quàm credenda, tum quia, qui ea retulit Plinius pro re mirabili proposuit. Ælianus verò lib. 7. cap. 22. Crocutæ ista tribuit, dubitatque an sit fabulosum. quod confirmari videtur, quia Aristot. tanquàm falsa ea reticuit, nec Busbequius meminit in sua Hyæna.

Ciuetta mãsueta.

Addit Scaliger contra Cardanum Exer. 211. part. 2. tantùm abesse, vt Ciuettæ sint implacabiles, vt eorum vnam humeris suis gestaret Nicolinus ab Ancisa Marchionis Mantuæ spurius. immo Bellonius fatetur, quendam Alexandriæ, qui tunc Florentinorum Consulem agebat, Ciuettam habuisse adeò cicurem, vt cum hominibus colludens illis nasum, aures, & labra sine noxa morsu præhenderet. At leuia quidem hæc sunt, natura enim ferum est animal, & fœminam quidem cicuratam scimus, non autem marem.

a Iuba.

Maiorem vim facit Iuba, quam, ex Aristot. 8. de Hist. An. cap. 5. Hyæna habet, quemadmodum equus; sed seta duriore, longioreque, & per totum dorsum porrecta. his verbis; χαίτην δ' ἔχει ὥσπερ ἵππος. ϗ ἐπισκληροτέρας ϗ βαθυτέρας τάς τρίχας. ϗ δι ὅλης τῆς ῥάχεως. & lib. 6. cap. 31. *Iuba per totum dorsum prædita est.* Scriptum reliquerat, & quamuis Ciuetta irata in dorso pilos erigat Apri modo, non tamen longior est equina iuba.

Sed respondere probabiliter admodum Bellonius posset. Nequaquam esse intelligendum Hyænam habere iubam longiorem Equina iuba; sed cæteris sui Corporis pilis; quia equi multi iubam habent vltra tres palmos longam, quod si talem, & longiorem, ac duriorem, nec non per totum dorsum porrectam haberet Hyæna, quum sit Animal omnium consensu lupi magnitudine, & proindè duobus palmis non altius, procul dubio hu-

ius

ius modi Iuba longa per terram traheretur, quare rationi consentaneum est dicere Arist. voluisse, Iubam Hyænæ per totum dorsum esse porrectam, non in collo tantùm, atque constare ex seta duriore, & longiore, quam sint reliqui pili, vt continuò videmus in suibus, & in nostra Ciuetta.

At dices, si hoc est, cur Arist. Hyænæ iubam non assimilauit potiùs Aprinæ Iubæ, quam equinæ, quę in solo est collo? ℞. Arist. fortasse descripsisse formam Hyænę ex aliquo Indo auctore, qui equum iubatum in collo vidit, non autem Aprum, vel suem, haud enim constat an in India nascantur sues nostris similes. vnde Aristot. non commutauit inditam iubæ similitudinem.

à Genitalium situ.

Genitalium pręterea situm diuersum esse Hyęnę, & Ciuettæ, ex Arist. verbis colligunt. Scaliger in lib. 15. Metamorph. Ouidij, & Io. Faber hoc loco. Namquè Aristot. videtur collocare, tam in Mare Hyæna, quàm in fœmina imperuiam vuluam statim sub cauda, sub hac excrementorum exitum, sub quo genitale: ex quibus colligit Scaliger, tum a situ, tum quia imperuius est meatus non esse vterum: absurdum enim esset censere Matricem supra rectum intestinum sub dorso esse. Nam ex Arist. meatus excrementorum inter illam rimam, & veretrum est. Faber autem inuenit etiam Scaligerum sibimet ipsi contradicentem. Exerc. 217. contra Card. par. 7. *Aristotelem*, inquiens, *eam rimam, quæ sub excrementorum exitu est imperuiam introrsum esse dixisse, & dicere debuisset*, ait Faber, *quæ supra excrementorum exitum est, si Aristotelis mentem declarare, nec sibi ipsi contradicere voluisset.* At veritas ipsa coegit Scaligerum rectè loqui; eo enim modo intellecta Aristotelis verba rem impossibilem fingere videntur; omnia enim animalia caudata meatum excrementorum imme diatè sub cauda habent; vndè, vel deceptus fuit Aristoteles falsa relatione: vel error est in textu, & intelligen-

Scaligeri cōtradictio.

Explicatio.

dus, quod dicat, sub cauda quidem esse pseudo vuluam; sed non immediatè, at sub cauda meatum excrementorum, ex altera verò Genitale verum, ipsum veró in medio, & hæc sunt consona rationi, & positui, quem a natura obseruatum in Ciuetta videmus. illam autem situationem in nullo animali, nec etiam monstruoso, adhuc vidimus. Sed subtiliùs hi disputassent, si dixissent, Hyænam habere lineam tantùm sinè vllo penitùs meatu: sed Ciuettam habere meatus duos, & cauitates, in quibus colligitur Zibethum. verùm non ità strictè accipienda sunt Aristotelis verba; sed vt rationi, & experimentis congruunt. Porrò Busbequius, qui legitimam antiquorum Hyænam se vidisse refert, lineæ dictæ situm, & formam si dilucidasset, suas egisset partes: interim dicemus Hyænam non posse habere suum pseudouterum, nisi ea positione, qua spectatur in Ciuetta, quæ talis est in resupinato Animali.

Busbequij negligētia.

A. *Genitale.*
B. *Vas Zibethi.*
C. *Testes.*
D. *Anus.*

Sed

A
b
C
D

Descriptio Hyęnę a Busbequio.

Sed omnium maximè hanc refellit Bellonij opinionem ipse Busbequius, dum narrat se Hyænas duas Constantinopoli vidisse, cui fidem præstamus; describit autem Lupo aliquanto humiliorem; sed nihilò breuiorem esse. Pellem habere Lupi similem; nisi quod pilo sit horridiore, & grandiore, maculis quoqué nigris distinguatur. Atqué Caput (quod maximum est) dorsi spinæ contiguum sinè vllis vertebris esse, vt cùm respicere velit totam se vertere necesse habeat: plurimas esse in Galatia Hyænas, & frequentissimè sepulcra suffodere, & ossa congregare ad suas speluncas, tam humanorum, quam ferinorum cadauerum, & ob id Hyænas facile inueniri, nimirùm ex ossium cumulo, ante harum speluncas conspecto. Præterea Ioannes Leo in noua Africæ descriptione, esse, ait, forma Lupi, habere pedes humanis similes, humanis maximé cadaueribus delectari, quæ ex sepulturis auferat. Animal esse minimè astutum, & cum cantu, ac Tympani sono maximè recreetur, fieri vt interea venatores adeò ad musicam attento, fune pedes ambos innodent, atque ita è speluncis suis extrahant, occidantque. Sed adhuc dubitare licet, numne hæc sit vera Hyæna, quum nec Iubæ, nec genitalium partium, nec morum ab antiquis Hyænę tributorum fiat mentio: sed diuersorum. imò cùm veteres maximè malignam, & callidam descripserint Hyęnam, & Leo dictus minimè astutam prædicet: dubitatio augetur; quia nec constat dę nostra Hyęna, quod refert Plin. lib.8. c. 30. *Hyenę plurimæ gignuntur in Africa, quæ & Asinorum syluestrium multitudinem fundit. Mares in eo genere singuli fœminarum gregibus imperitant. Timent libidinis æmulos, & ideo grauidas custodiunt: morsuq; natos mares castrant. Contra grauidæ latebras petunt, & parere furto cupiunt, gaudentque copia libidinis.* Tamen cum dicatur Hyęna libidinosa, & mas, & fœmina, non differet a nostra, quæ ob Zibethum, non solum ad

Ioannes Leo.

Dubitatio.

coitum

coitum incitat. Sed alios homines vtriusque sexus, id ipsum inunctum incitat.

Huc etiam referendi erunt Philes Græci versus de Animalium proprietate, quibus quædam Anim. proprietates adnotantur, non conuenientes Cato Zibethico, vt cap.43. de Hyæna, & terrestri, & marina.

Ἀῤῥὴν μὲν ἦν ὕαινα τὴν χθὲς που χρόνον, &c.

quæ ita latine sunt reddita.

Hyæna quæ mas pridie videnda erat,
Nunc fœmina est, initque initurque inuicem,
Maternus vtque fiat auus haud dixeris.
Aluo ferens, ferensque fœtum mutuo.
Si fortè quenquam dormientem offenderit,
Pede strepitum non excitante subuolat,
Suamque porrigens dolosè dexteram,
Somnò iacentis admouet eam naribus.
Soporis auctorem, quod aiunt, maximè.
Hinc eruto, quod subtus est caput, solo.
Deponit hoc, nudo, & supino gutture,
Inquè illud incumbens feris complexibus.
Somnos trahentem strangulat miserrimè.

Hyæna Marina.

Quod si marinæ quispiam hyanæ pinnulla
Dextra sopore tangat oppressum, grauem
Statim rigorem huic inijcit, cum somnijs,
Quæ terreant dira iacentem imagine.
Astutia canes hyæna irretiens,
Mox pascit horum carnibus ieiunia.
Fulgente namque Cynthia sub vesperam,
Vmbra sui illos corporis ferit, retro
Lumen tengens vestigiorum callide.
Mutosque reddens percitos formidine,
Instar veneficæ increpantis carmine,
Occidit in cautos doli crudeliter.

idem refert Ælianus lib.6. cap.14.

Multa quidem de Hyæna relata videntur potiùs fabu-

losa, sic etiam Ælianus lib. 15. de Alib. cap. 14. referre videtur Hyænam esse cornibus preditam, cum ait. *Denique Hyænæ, quod animal Capreis minus esse aiunt, sed Ceruis animosius multo, & cornibus ferociens.* de quo Æliani loco dubitauit etiam P. Gilius, dum in sua translatione omisit, & Gesnerus adnotauit, esse absurdum, cum Lupi cognata quadrupes sit, nihil cum Capreis, aut Ceruis commune habens. Sed quicquid sit de hac Bellua, certùm fatemur, multas Hyænæ notas adesse in Ciuetta, non paucas desiderari.

Sub quo Animalium genere sit reponenda Ciuetta. Cap. 4.

Quæsitū.

An sub genere Felium?

QVùm clarè ex dictis pateat, nostram Ciuettam, nequè antiquorum Pantheram, nequè Plinj Chaum, nequé veram Hyænam esse, iure adhuc quæritur, ad quod animalium genus sit referenda: Multis quidem de genere Felium visa est; vndè Catum appellarunt; sic Alexander Benedictus, Ruellius, Mattiolus, Scaliger, & alij non pauci Feli siluestri similem faciunt. Et quidem facies videtur Feli similis, pilos enim in barba, vt Felis, habet, eodemquè modo tres alios oblongas in genis: sed præter hæc nihil aliud commune cum Catto habet: non pellem, quæ in Fele lenis, in Ciuetta aspera, & oblongis, crassisque pilis; nequé vngues, quæ Feli sunt aduncæ, Ciuettæ obtusæ: dissimilia etiam genitalia. immo Fab. Columna Io. Fabro scribens. *Effigies*, ait, *ad Canum, quàm Felium, aut potiùs Vulpium figuram accedit; quod rostrum non harum ritu obtusum; sed illorum forma oblongum habeat.* Renodeus Animal ferum est, dentibus ferox, Feli non tam simile, vt multi scribunt. Maius enim est, sæpe Vulpem excedens, caput, collum, pedes, atque alias partes habens illi valdè dissimiles. Os ei ob-

Gesnerus inter Lupos.

longum eſt, vt Meli, ſeu Taxo animali, corpus longum, maxillæ inferiùs albæ, vt etiam barbitium, pedes nigri, laterales ventris partes albicantes, dorſum ex obſcuro cinereum, maculis nigris conſperſum. Præterea dentibus Cani potiùs, quàm Catto aſſimilatur.

Equidem ad Hyænas refero, & has ad genus generale illud, quod continet Lupos, Canes, & Vulpes, & ſimilia animalia carniuora. Genus autem Hyænarum multiplex cum etiam dicat Herodotus lib. 4. ex Hyæna, & Lupo gigni Thores. vnde ſi coniunguntur Lupis, aliqua inter ipſos eſt affinitas naturæ. *Genus generale*

Dico autem, Hyæna, vel eſt odorata, vel inodora. Atquè Hyæna odorata; vel eſt Orientalis, & Arabica; vel occidentalis, & Americana. Hyæna inodora erit antiquorum Hyæna, quæ fortaſſe duplex eſt: nam, vt mox dixi, Hyæna Busbequij deſiderat non paucas antiquæ notas, & ad Lupum ſilueſtrem arabicum referri poſſet. *Hyænarum diuiſio.*

Hyæna autem odorata, & Zibethum ferens duplex eſt, Arabica, & Americana, ambo conueniunt in generatione Zibethi: ſed forma aliquantulum differunt, ni pictor nos fefellerit in Americana. Namquè Zibethicum Animal Americanum, quod pictum oſtendit Nardus Antonius Recchius hanc habet formam.

Catus Zibeticus Americanus

Deſcribens ipſum Faber. Caput, inquit, non craſſum, ſed tenue, & acutum habere, vt roſtrum Caninum potiùs, quam Felinum eſſe iudicares, quod cum labris ſuis rubrubet. Orbitæ circa oculos, qui minùs truces ſunt, nec magni admodum albicant. Cæterùm ſubcineritij coloris eſt caput, & pili in barba vix vlli. Collum quoquè longius, quàm in Tigre, aut Catopardo, quod pulcro quodam ordine alternis nigriuſculis, & albicantibus faſciolis, velut totidem torquibus arte adpictis exornatur. A capite ad dorſum, per colli longitudinem ſupernam ſimilium colorum lineæ excurrunt. Dorſi medium a collo ad caudam linea nigricans piloſa valdè diſtinguit. Maculis in corpore cinereo minùs obſcuro nigricantibus, rotundis, & oualibus ordinatim ſecundum lineam rectam, verſus caudam productis, inſigniter decoratur. Itaut ſuperiores, dorſo quippè viciniores, ſint maiores, mediocres paulò inferiores, & quæ in imo ſunt ventre ſenſim euaneſcant. Caudam gerit alternis ſimiliter, vt in collo dictum, faſciolis nigreſcentibus, ac cineritijs diſtinctam, ac ſatis longam; ſub cauda tria foramina eminenter viſui ſe præbent, anus ſcilicet, loculus ille, in quo Zibethum colligitur, & extrahitur, ac vulua: medium tamen cæteris duobus maius apparet.

I. Fabri deſcriptio.

Hyæna Americana.

Hyena Odorata

Hyæna autem odorata Africana, quæ noſtra Ciuetta eſt, Lupum potiùs æmulatur, quam Felem: capite enim eſt oblongo, & roſtrum acuminatum, non obtuſum, vt Feles, habet, item dentium formam, vt Canum. duorum palmorum altitudine erat a me ſectum animal, tantundem erat corpus a ſcapulis ad caudam: caudæ verò longitudo quanta totius corporis: collum etiam longitudine ſuperabat ſemipalmum. (corpus ſine collo dupla longitudine altitudinem ſuperare viſum eſt Columnæ: ſed vidit animal timidè, & depreſſe gradiens, ego verò etiam Scheletum ſum dimenſus) capitis longitudo dupla erat *ad latitudinem*. In barba, & genis pilos habebat duros, albos, & longos Felium ritu: roſtrum pilis denudatum, nares nigricantes, & ſub oculis maculæ nigræ: oculi ſplendentes, & ſubrubentes Bellonio, Columna autem apud Fabrum, nigriores vidit ex colore caſtaneo, & flaueſcente mixto; nec hilares; ſed potiùs triſtes, & depreſſos magis, quàm eminentes. Verùm ex ambobus oculis noſtri Animalis mortui erui gemmas piſi ſiccati forma, & magnitudine orbiculares, & anguloſas, criſtallo æmulas, quas etiam nunc ſeruo. quod facit, vt confirmem illi Hyænæ nomen. Nam ſcripſit Plinius lib. 37. cap. 10. & ſimiliter Albertus de lapidibus ex Euace, & Aarone. *Gemmæ Hyæniæ ex oculis Hyænæ, & ob id in vaſe inueniri dicunt, & ſi credimus, linguæ hominis ſubditæ futura prædicere*. Sed haud dico veras eſſe gemmas, nam etiam ſi erutæ hæ gemmæ per duos, vel tres dies manſerint criſtallinæ, duræ, nimirum, & Diaphanæ; proceſſu tamen temporis opacæ fiunt, & ſcinduntur in tres, aut quatuor veluti ſquammas lapidibus limacum ſimiles. certe Alexander 1. probl. 6. propoſuit. *Cur feles, Hyænæ, & veſpertiliones acutè noctu conſpiciunt?* Præterea Ciuettę aures ſunt paruæ, orbiculares ad Melis, ſeù Ta-

Hyæna Africana.

Gemmæ ex oculis Hyanæ.

Aures.

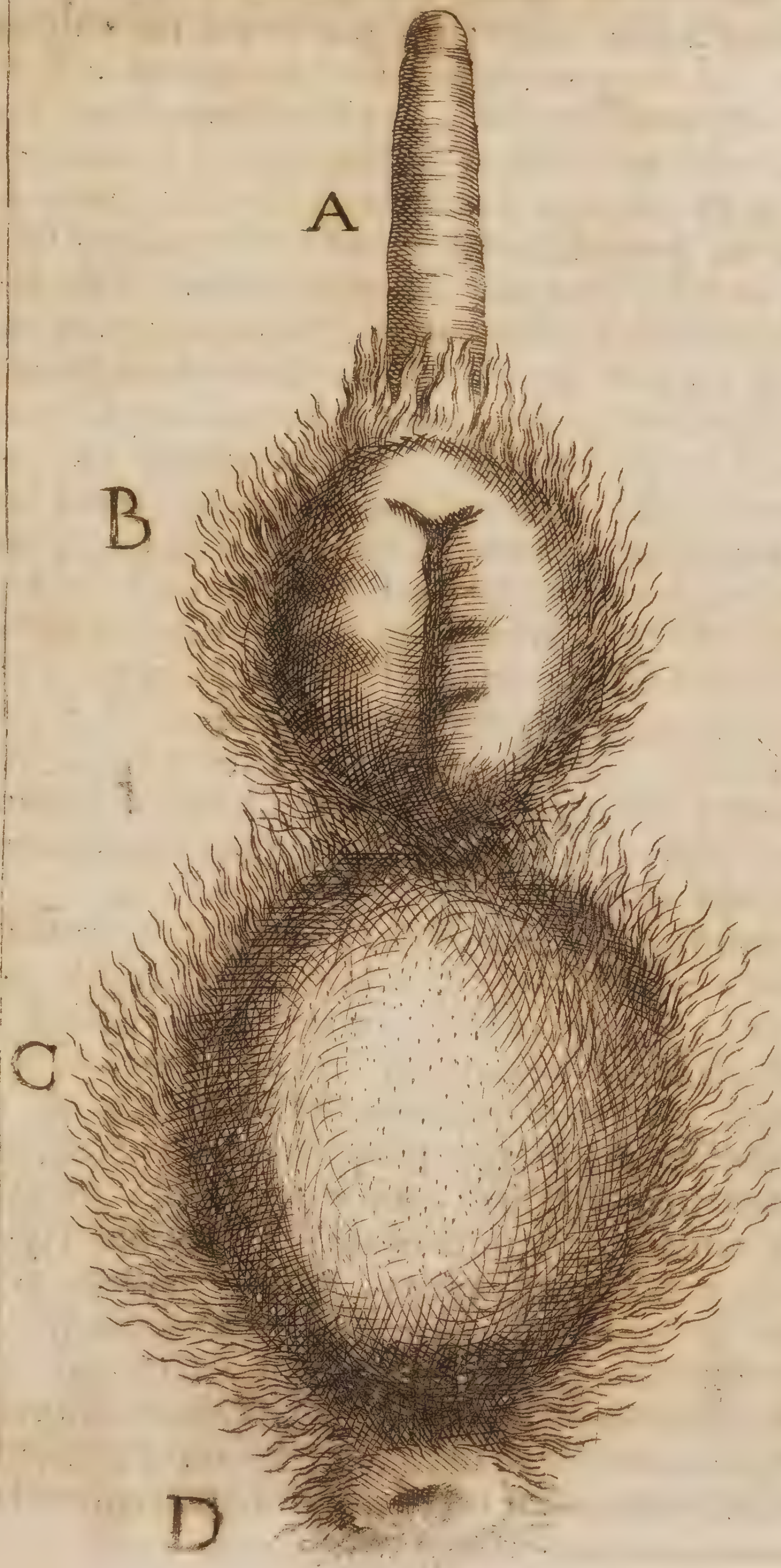
xi formam, in ipsis similis pilus, nec mollis, nec asper. Corpus habet albicans, & cinereum Lupi colore, maculis aspersum nigris: crura, & pedes potiùs parua, quàm magna; breuia, quàm alta, & pilo nigro obsita. Pedum digiti quatuor simul, & insuper paruus pollex interné situs, nec longè distinctus, vt in Fele. Vngues sunt caninæ, nigræ, breues, crassæ, & obtusæ, minimùm aduncæ. Circa genitalia; dicemus, sub cauda immediatè esse excrementorum meatum, proximè collocari testes in maribus, tum vas Zibethicum, & sub hoc sexum masculinum, vel fœmininum. At in resupinato animali pinximus primo virile membrum foris exertum, licet in Animali viuo sit intus reconditum, quod in media glande officulum habet supra effigiatum; sub hoc situata est pseudo vulua, sub hac testes, infrà quos excrementorum exitus est immediaté ad caudam.

Situs visculi Zibethi.

A. *Genitale.*
B. *Vas Zibethi.*
C. *Testes.*
D. *Anus.*

Pin-

A
B
C
D

Pinximus autem hæc omnia sua fermè naturali magnitudine ad vnguem dimensa. Vas autem Zibethi positum est inter genitale, & testes, quos satis magnos, ac euidentes habet. istos secui, & inodoros reperi, & ab his vasa seminaria admodùm crassa ferebantur ad genitalis radicem ad latera pseudo vteri sub quo vesica parua erat. Natura autem huius particulę paulò post considerabitur. Genitale totum occultatur in corpore Felium modo, dum viuum Animal quiescit, apparetque sola glans: at in cadauere ob relaxationem, vti pictum est, totum membrum foris extabat, vt a nobis tractum remanserat. nec intus iterum reductus, quiescebat. Totius præterea corporis pili sunt longi, rudes, & asperi apri modo, & in ceruice, ac per dorsi spinam pili adsunt nigri, prælongi, ac duriores, quos erigit iratum animal, vti sus. Cauda est oblonga, & benè pilosa, vsqué ad terram pertingens, varijs dictincta maculis. Icones huius animalis positæ a Mattiolo, Bellonio, Clusio, & Columna interse differunt: magis placet, quæ est in Matthiolo a Valgrisis impresso.

Genitale

His positis concludemus, iurè hæc tria animalia a nobis reducta esse ad Hyænę nomen, nimirùm ob proprietatem insignem, quam hæc tria animalia habent nullis alijs animalibus communem: nimirùm falsę vuluæ formam, ob quam vtrumquè habere sexum ab aliquibus credita sunt: quæ proprietates, vt ab alijs animalibus hæc distinguit, ita eadem inter sese vnit generica vnitate. Communicant igitur simul Hyæna nostra, & antiquorum Hyæna, pseudo vulua, genitali osseo, & oculorum gemmis. Verùm quia generis nomen hæc tria animalia continentis nos latet, ab antiquiori specie nomenclaturam mutuari libuit. Fortasse sub eodem innominato Genere continetur Fiber, nam Castoreum, vesicæ sunt in inguinib. humorem apertu-

Hyęnæ nomen vniuersale.

Hyænarum proprietas.

ra stil-

ra ſtillantes melleum: non autem teſtes vt dicemus.

Vbi Hyæna naſcantur. Cap. 5.

HYænas, ſcripſerunt Herodotus lib. 4. Plinius, atque Solinus plurimas gigni in Africa. At noſtra Hyæna, odorata dicta, a Franciſco Alexandri Catus Syriacus vocitata fuit, & Matthiolus Venetijs vidit ex *Syria* delatas. Cardanus verò ſcripſit, *Hiſpaniam* ipſas mittere, qua propter notatur a Scaligero. clariùs autem loquutus eſt Amatus ſcribens, Luſitanos eas deferre ab indijs: ſed memoria non excidit mihi, aliquot ab hinc annis a Lituano quodam pharmacopœo Romam ad Henricum Coruinum tranſmiſſum fuiſſe vaſculum Zibethi, & Vngulam Alcis, qui etiam ſcripſit, iſta eſſe fructus ſuæ regionis: vndè ſuſpicor etiam in illis frigidis regionibus oriri Ciuettas.

ex Syria.

An in Lituania.

De Zibethico autem animali americano ſcribens Io. Faber ex F. Gregorio de Boliuar, hoc animal, inquit, naſcitur in multis Indiæ orientalis, atquè occidentalis partibus, cuiuſmodi in orientali ſunt prouinciæ Bengala, Ceilam, Sumatra, Iaua maior, & minor, Malipur, & plures aliæ.

In Indijs

In noua Hiſpania verò ſunt prouinciæ de Quatemala, Campege, Nicaragua, de vera Cruce, Florida, & magna illa Inſula S. Dominici, aut Hiſpaniola, Cuba, Matalino, Guadalupa, & aliæ.

Noua Hiſpania.

In Regno Peruano animal hoc magna copia reperitur. In Paraguay, Tucamam, Chiraguanas, Sancta Cruce de la Sierra, Yungas, Andes, Chiachiapoias, Quizos, Timana, Nouo Regno, & in omnibus prouincijs magno flumini Maragnone confinibus, quæ circà hoc fermè ſinè numero ad duo Leucarum millia ſunt extenſæ. Multò adhuc plura eiuſmodi animalia

Perù.

nascuntur in Brasilia, vbi mercatura Zibethi exercitatur.

Guinea.

Magua horum abundantia quoque est in Guinea, in prouincijs nimirùm de Loango, Congo, Manicongo, circà flumina Angolæ, vsquè ad Cafres, & finem bonæ spei, maximè autem in grandissimis, & extensissimis montibus, qui ibi prostant, quos Fragosas Cuspides appellare solent. Et ex parte quidem Cafres montium de Torea, aut de Luna, vbi maxima Algaliæ quantitas extat.

De Vasculo Zibethico. Cap 6.

Zibeth, quod ab hoc animali generatur, non ex toto corpore; sed ex determinata particula colligitur, quæ, qualis, quanta, & vbi sit, nunc est a nobis inuestiganda. Turpiter autem errauit Io. Riolanus, suæ Pathologiæ cap. 11. scribens. *Damarum stercus bene olet, & Gazella cacat Zibethum.*

Pars ferens Zibethum.

At Ruellius primo de Nat. stirp. cap. 27. *erui è genitalibus locis* scripsit, & subiunxit. *è cuius natura sordes manat, &c.* cui assentiri videntur Matthiolus, & Fran. Alexandri. Excrementitium genitalium humorem vocauit Dessenius. At Renodeus circùm *testes, & pudenda* concrescere scripsit. itaque hi videntur censuisse testes esse vasculum Zibethi. sed ridiculum est, quod Eucrardus a Mepschen narrauit Dessenio de Ciuetta Alexandri Card. Farnesij. *exectis testibus aperto vulnere sudorem defatigatæ, & irritatæ feræ colligi.* Nam orificia, quæ cernimus naturalia, ipse censuit arte facta exectis testibus. Columna autem Epist. 1. ad Fabrum. vocat testiculos, siuè vtriculos, qui medij inter anum, & pudendum prominent, tam in mare, quàm in fœmina. *In mare tamen duplò grandiores ap-*

Columna.

parent.

parent: Hi vtriculi interna ſui parte, vbi pili curti hærent, capacem ſatis cauitatem obtinent, in quam ingreſſus patet exiguus, & cartilagineus. deindè ſubdit. *ſub dictis vtriculis, folliculis, ſiuè teſticulis (nam alij teſticuli haud apparent) maris genitale ſitum eſt.* Quæ verba fecerunt, vt Faber dubitaret, quid ſibi vellet Columna, ex folliculis illis, vtriculis, ſiue teſticulis Zibethum colligi. an fœminæ quoquè extra prominentes Didymos habent?

Clariùs profectò loquutus fuit Alex. Benedictus de cur. morb. Fœminæ intrà genitale, & aluum: Mari intrá genitale membrum, & teſtes colligi Zibethum, & Columna altera Epiſtola ad Fabri dubitationem reſpondens, denuò reuiſis, & exactiùs conſideratis dictis animalibus. *Teſtes*, ait, *ex lateribus folliculorum cum manibus euerſi, tam magni eos attrectanti manifeſtantur, quàm ab ijſdem folliculis contineri poſſunt*, & ſubdit. *folliculis his ad latus foraminum (quà inſtrumento humorem exempturo ingreſſus datur) in externa parte teſtes adhærent. In fœmina teſtes illi perquiſiti, non inueniuntur, molliores enim ſunt illi vtriculi, ſeù folliculi, nec vt in mare grumoſitas illa, & durities oblonga teſtium percipitur.* Præterea F. Gregorius de Boliuar apud eundem Fabrum. *Mares ſolos*, ait, *foras eductos, & conſpicuos teſtes, intus concluſos fœminas geſtare.* Decipi autem omnes affirmabat, qui prominentias illas in fœmina ambas intrá vuluam, & anum ſitas, teſticulos eſſe ſibi perſuaderent. Hos enim tumores, ſolos eſſe illos folliculos, & vtriculos a natura eò loci fabricatos, in quibus Zibethum paulatim colligitur, & indè euacuatur. Et cum duo ſint, imponere facilè poſſent, etiam valdè gnaris, & Naturæ ſtudiorum non inexpertis, vt teſticulos eſſe ad credendum adducerentur. Et quoniam ijdem vtriculi in eadem regione, vbi ma-

Alex Benedictus.

Verior ſententia

ris testiculi hærent, positi videntur, illosque veluti inuestiunt, & cooperiunt, hinc fieri posset, vt crederent aliqui testes esse. hæc, si apud eruditos quidem, & oculatos auctores leguntur, quid sperandum ab ijs, qui Animal non viderunt? Columna asserere videtur, testes in folliculis contineri, & adhęrere in externa parte folliculis ad latus foraminum. quod iurè negat Boliuar.

Nostra inspectio. Sed nos cæteris omissis dicemus in resupinato animali mortuo sub ipsis vtriculis testes esse, non tactu solùm; sed oculis quoquè manifestissimos, vt pictura ostendit: erecto animali non ita prominent; cum interiùs comprimantur, ita etiam in viuo, & benè valente Animali semper testes sunt retracti, vt in homine iuuene, & validò accidere dixit Gal. lib. 1. de sem. cap. 15. secùs in sene. nisi morbosè fuerint conuulsi. ideò F. Columna in animali inquietissimo, ferocissimo, erecto, & valido non potuit istos benè tangere, & considerare; adeò vt ipsi visum fuerit testes in folliculis ipsi contineri. sunt autem testes a Zibethi vasculis omnino distincti, & sua habent vasa ferentia semen ad meatum genitalis, valde crassa, vt nos Anatome docuit, & seruamus adhuc apud nos hujus Animalis scrotum exiccatum, in quo testes.

Dilucidatio.

Vas Zibethi. Membrum Zibethicum primo aspectu fœminea vulua videtur: lineam enim oblongam habet, & labia crassa, quod si manibus tangatur, tactu sentitur oui parui magnitudine, veluti cartilaginosum corpus, & duriusculum, in quo, cum parum digitis deducitur, & dilatatur, apparent duo oblonga foramina, ijs, quæ sunt in naribus, similia, sub quibus cauitates quædam sunt, sedes Zibethi; Hæc vascula si digitis magis pressa deducantur apertis omnino foraminibus totas cauitates demonstrant, loculique perfectè patent, quorum cauitas tanta est, quanta sufficeret ad continendum Amigdalæ nucleum, in his loculis nullus porus, nullus

Structura.

meatus

meatus apparet. Sed ſectione facta, corpus duriuſculum oui magnitudine, quod cartilaginoſum tactu videbatur, agnoui diſtingui in duos vtriculos oliuæ Hiſpanicæ magnitudine, & nequaquam cartilaginoſos; ſed carnoſos, & minutis, albis, duris glandulis, ſeu granulis refertos, duriore autem multum, quàm teſtes, erant ſubſtantia: omninò tamen inter ſe diſtinguebantur hi folliculi, membranis tantum vniti, & interior quidem communis erat ambobus vtriculis. ſeruo adhuc apud me hoſcè vtriculos exiccatos, qui mirè redolent Zibethum, cum teſtes veri exiccati cum ſcroto nihiloleant: ſed quod mirum Animal Hydrope exanimatum putrefactis omnibus viſceribus, & maximæ fætidis, vehemens vt nauſea ſecanti excitaretur: & alioqui fætidum totum: tamen mire olebat, & nunc etiam optimum ſpirat odorem, vas Zibethi. Horum figura talis eſt.

1. Vaſcula Zibethica in animali viuo dum extrahitur Zibethum.

2. Vaſcula ab animali ſeiuncta, & omnino patefacta, & ſiccata.

A. *Cauitas interna.*

B. *Membrana interna.*

C. *Orificium tenuibus pilis refertum.*

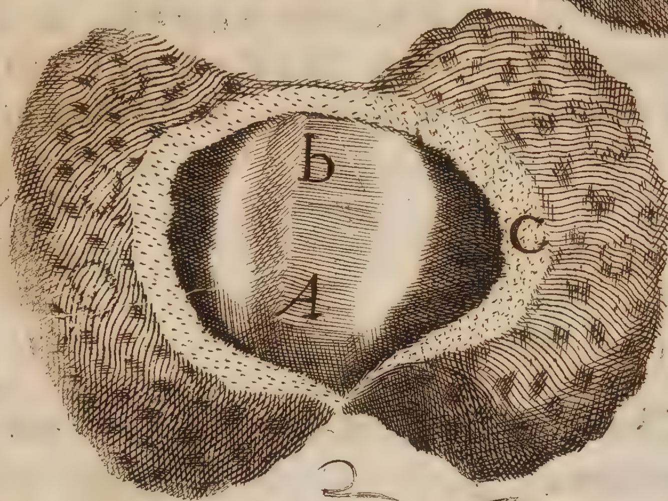
3. Vaſculorum ab animali ſeparatorum, & exiccatorum pars poſterior.

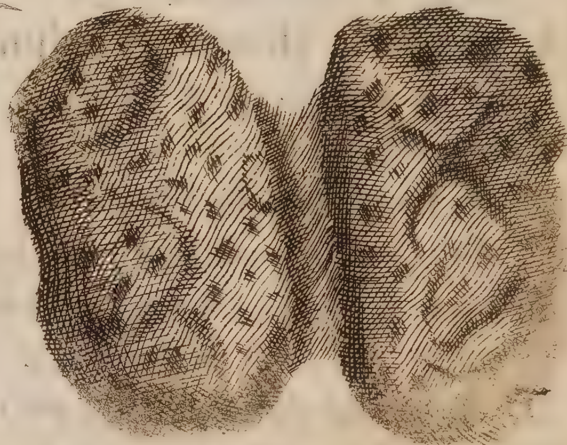
D. *Granula dura, albeſcentia.*

E. *Membrana interna iungens Vaſcula.*

Vascula Zibethi

De Castoreo. Cap. 7.

CVm autem ad dilucidandum genus, & proprietates Hyenæ odoratæ, plurimum conferat Fibri Historia: ideo dicemus quod Fiber Animal ſit, cuius, & mas, & fœmina reperitur, ambo in inguinibus conceptacula quædam habent, è quibus, per ſua oſcula, melleus quidam liquor emanat, quem Fiber ipſe delingere ſolet, Mares autem habent præterea ſuos teſtes ſub cute intus ita concluſos, vt tangi nequeant, veluti ſues, teſte Dioſcoride, Rondeletius ſimiles tumores in Leporibus, eſſe dixit, vndè factum ſit, vt vulgus eos, mares, & fœminas cenſuerit. pariter Moſcho Animali ſimiles eſſe cenſuit, veſiculæ enim Moſchi id indicant. ſed Rondeletij verba digna ſunt, quæ hùc transferantur. hic lib. de Amphibijs cap. 8. *Rondeletius.*

Fibri, inquit, *in inguinibus geminos tumores habent, vtrinque vnicum membrana ſua concluſum, oui anſerini magnitudine, inter hos eſt mentula in maribus, in fœminis pudendum. Hi tumores teſtes non ſunt; ſed folliculi membrana contexti in quorum medio ſinguli ſunt meatus, è quibus excedat liquor pinguis, & ceroſus, quem ipſe Caſtor ſæpe admoto ore lambit, & exugit, poſtea hoc veluti oleo, quas poteſt corporis partes contingere, oblinit. Hos tumores teſtes non eſſe hinc maximè colligas, quod ab his nulla ſit ad mentulam via, neq; ductus, quo humor in mentulæ meatum deriuetur, & foras emittatur. Præterea quod teſtes intus reperiantur. Liquor ille, de quo loquimur, quum recens eſt, oleum refert, quum vetuſtior mellis liquidi colore eſt, & craſſitudine. Idem Leporum exemplo declarare non inutile fuerit. Iis in vtroque inguine tumor eſt, glandulæ prominentis modo, intus*

Fiber

meatus est varicosus, capreoli modo intortus è quo liquor effluit. Hos tumores cum in omnibus leporibus obseruasset vulgus, lepores omnes simul mares, & fœminas esse credidit. Eosdem tumores Moscho animali esse puto, a quibus odoratum illud pus emanat. Neque sunt audiendi, qui putant tuberculi, vel vmbilici inflammati saniem esse. Tumorem esse glandulæ, vel testiculo similem membrana circundatum norunt, qui adulterant. nam in testiculi formam effingunt, ac testiculum *Moschi* appellant. *Hæc, quæ de tumoribus inguinum Castoris, & liquore inde manante a nobis prodita sunt, cum ita se habere doceat ipsa inspectio,* & pauló ante dixerat Rondeletius. *Testes parui, substrictique, & adhærentes spinæ, qui adimi sine vita animalis non possunt.* id prius scripserat Dioscorides. licet censuerit, quod defertur biuasculum esse testes. paritèr Plin. lib. 32. cap. 3. ex Sextio Medico diligentissimo. ex quo videtur colligi posse liquoris folliculos non esse testes, & quidem facilé, quia testes non sunt liquoris forma in folliculis. Dicendum ergo adesse Animalia multa, vt Hyænas, Zibethica, Castores, Moschifera, Lepores, & alia, quæ in inguinibus vascula ferant, in quibus liquores quosdam odoratos proprios deferant, vt inter pisces sepia, loligo, purpura, excrementa colorata continent in Vesiculis.

Quod autem de Moscho ferunt non videtur verum. Concedimus quidem Animal esse exoticum, & Indicum in regno *Pegu,* ac potissimùm in agro Tumbascorum admodum frequens, capræ non multum dissimile, ac corpore prægrandi, *Dorchadem Moschi, Gazellam indicam, & Capreolum Moschi* nominatum, ex cuius inferiore maxilla, ęquè dentes vtrinquè singuli porcorum instar exeruntur.

At quum narrant, huic cum Veneris œstro percellitur, furoris vehementia vmblici regionem intume-

scere, ibique congesto sanguine multo, & crasso fieri apostema: atque tum ferum illud animal potum, cibumque auersari omnem, & humi sese prouoluere, atque lapidibus, & arborum truncis turgentem partem quadam voluptate confricando, disrumpere, ac vomicam aperire, ex qua saniem quandam excerni, quæ verus est Moschus, illam autem saniem (etiam referunt) super arborum truncis, aut saxis relictam, calore solis, ac Cœli bonitate coqui, & elaborari, sic virosum ipsius odorem, si quis est, dissipari, & hanc esse optimum Moschum. Alioqui capta fera venatores partem cum corio simul abscindere, cruorem effluentem exprimere, colligere, exiccare, & seruare cum vtriculis, aut pellibus eorumdem animalium, quorum sæpè sanguinem exiccatum, pauculæ recrementi dicti portioni commixtum pro puro Moscho ab institoribus, seu adulteratoribus vendi, &c. Nos si hæc attentè considerauerimus eandem esse naturam Moschiferi Animalis, ac Zibethici aperté cognoscemus, non ne ambobus sub vmbilico vas excrementi collocatur? non nè ambo ad Venerem irritantur copia sui excrementi? non nè ambo, vt tale excrementum expurgent, se confricant lapidibus, & stirpibus? non nè vtrumque excrementum eligitur potiùs ab Animali expurgatum, quam ab homine extractum? Quare vtriusq; similis est natura;& ideo si ex Arist. a notioribus nobis ad minus nota procedendum. ex nota natura Zibethi, veniemus in cognitionem Moschi minùs nobis noti, & dicemus sicut Zibeth est non ex apostemate, ita neque Moschus: quare Moschiferum Animal habebit etiam particulam determinatam naturaliter ad colligendum excrementum dictum Moschus.

Quid

Quid sit Zibeth. Cap. 8.

EX hoc Animali colligitur odoramentum dictum Zibeth a Scaligero; Zibettum, & Zapetion ab Hermolao, & Ruellio: a nonnullis Algalia, ab alijs Cieta. Huius in Animali ipso, quæ sit materia, non certò apud omnes constat.

Nomina

Siquidem Animalis semen vocauit Cardanus: vndè a Scaligero reprehenditur, & iurè: verum enim semen non esse, patet manifestè, quia, qui adhærent, subsuntque testes, non eò suos seminales ductus euacuant; sed per penem, vt in Canibus, quod sectione earum partium clarissimè vidimus. Nec possumus dicere, quatuor habere testes, duos proli generandæ destinatos, alteros verò apertos ad superflui seminis excretionem; quia hi vtriculi exiccati, quos seruo, odorem Zibethi spirant, nullum autem testes, quo patet aliam materiam contineri in testibus, aliam in istis folliculis, & verum semen neutiquam esse odore Zibethi.

An sit semen.

Plurimi censuerunt esse Animalis sudorem, vt Scaliger, Matthiolus, Simon Ianuensis, Renodeus, Io. Leo in desc. Africæ. F. Gregorius de Boliuar, quibus subscripsit Faber. id affirmant, quia defatigato, irritato, & sudante animali plurimùm colligitur, imò etiam sub coxis, brachijs, collo, & cauda ex F. Gregorio. Quibus ego assentiri nequeo; nam cum sudor per totum corpus emittatur, non in hominibus tantùm, verùm etiam in belluis (vidimus enim in equis sudantia dorsum, coxas, collum, & caput) etiam si copiosior a dictis partibus sudor emergat: & ideò totum corpus eodem deberet esse præditum odore. Cum verò soli vtriculi, & humor solus in ipsis collectus percipiantur odorata, non autem pellem, car-

An sit sudor.

nem, axillas, & totum corpus, odorata sentiamus, neutiquam dicendus erit sudor. nisi fortè a modo, quo colligitur in ipsis vtriculis, hoc nomen sumere voluerimus; videtur enim a corpore glanduloso, & spongioso per inuisibiles poros in cauitates folliculorum resudare; vndè dicetur, non simpliciter sudor; sed membri Zibethici sudor.

An sit excrementum.

Alij generalius loquentes excrementum dixere, ita Ruellius vocauit sordem odoratissimam genitalium locorum. Dessenius excrementitium genitalium humorem dixit. Scaligero, & Renodeo placuit etiam appellare strigmentum circà testes, & pudenda concretum. Sed hi non descendunt ad particularem huius excrementi naturam: quare assumpto, omnium auctorum consensu, quod sit Animalis excrementum, considerandum a nobis erit, quale sit excrementum.

Distinctio excrementorum.

Possumus distinguere excrementa, vt aliud sit vtile excrementum, vt semen, lac; aliud inutile, vt pus, sudor, sordes, &c. Diximus, non esse semen, nequè sudorem, nequè erit pus; quia nec vlcus adest, nec materia corrupta, vel similis, ex qua pus gignatur. Ego censeo esse excrementum proprium substantiæ glandulosæ dictorum folliculorum, quæ tale gignat insita, & propria vi, ac facultate, vt ventriculus chylum generat, Hepar sanguinem, Mammæ lac, testes semen, aures suas sordes, sepia atramentum, Vipera in dentibus Venenum, & similia, immo, & simile omnino Melleo excremento Castorei, & Moschi, & similium Animalium. Sed vereor determinare, an sit excrementum vtile ipsi parti, vel Animali gignenti, vt lac, & semen. vel omnino inutile, vt sordes aurium. Nam quùm genitum excrementum graue videatur ipsi animali; ab eius enim acrimonia vellicatur, & cogitur se ipsum eo exonerare. fœmina autem, quæ cicur facta est, videtur delectari, dum auris cal-

Dubitatio.

pio Zi-

pio Zibethum extrahitur, ex quo ſuſpicari, inutile, & nocuum ipſi animanti eſſe excrementum, poſſumus. Contrà odoris ſuauitas non indicat concoctionis carentiam, nec putredinem, vti accidit in excrementis præter naturam; ſed perfectam concoctionem, & naturæ dominium: vndè ſuperante natura, materia concocta a vi ſpecifica membri, dicenda erit naturalis, quamuis copiosè excreſcens, partem propriam, veluti ad fœtum edendum, ad ſui excretionem irritet. idem enim accidit abundante in ſuis vaſis ſemine, & lacte. Erit ergo excrementum vtile, alioquin fruſtrà natura tantam vim dediſſet illis vtriculis, qua gignerent materiam adeò odoratam, & ſuauem, vt multas alias ſuperet odoratas res. Sed ad quem finem? ſemen inſeruit ad generationem animalium, lac ad eorundem nutritionem. ad quid proderit hoc excrementum? equidem poſſem imaginari, vel vt irritentur animalia ipſa ad coitum; vel vt ad idem remedium ſit homini, eius enim gratia animalia fuerunt creata, ad hoc Caſtoris mellaginem deſtinamus, vel denique, vt iſte odor inſeruiat animali ad venandum, & ad ſe allicienda alia animalia, vt de Pantheræ odore diximus. ſi quis meliora attulerit, laudabimus ingenium.

Excrementum vtile.

Finis.

De collectione, & electione Zibeth. Cap. 9.

QVùm repleti fuerint vtriculi ſubſtantia Zibethi, animal ipſum inquietum eſt, & ſemet exonerare ſatagit: vndè videtur dicendum, ab ipſius acri qualitate turgere, vexari, & pungi, atqué ad excretionem proritari: delectarique videntur cicurata animalia, dum folliculi ij auriscalpio exinaniuntur, ſcribit Faber ex F. Gregorio citato. *In hiſcè montibus, quos animalia hæc pererrant omni adhibita diligentia Nigritæ, si-*

Collectio

ue Mo-

ue Mori illi perquirunt veteres arborum, aridosque truncos, & vbi aliquas maculas magnas, easque oleosas obseruauerint, eò se conferunt, & globosam quandam materiam truncis ijsdem adhærescentem, nuculas, aut castaneas magnitudine æquantem indè auferunt, in aqua ebullire permittunt, id quod supernatat pingue, & oleosum remouent, mundioribus vasis infundunt, vsuique reseruant. Atque hæc est omnium optima, ac purissima Algalia. repletis enim folliculis, ob acrimoniam, vt reor, vellicantur, & coguntur animalia se depurare: ideò in siluis arborum truncis se confricant, vt talis materia arboribus adhæreat.

vt se eo exoneret animali.

Ea autem Animalia, quæ in caueis magnis domi asseruantur, vel cicurata sunt, si abundauerit in eorum vtriculis succus iste, quasi eo molestata, velociter per caueam ambulant, nec loco stare queunt, & si non extrahatur a nobis excrementum, Animal ipsum, caueæ lateribus, & domus parietibus se confricando, Zibeth a se abstergit, quod ita perit. F. Columna apud Fabrum ita descripsit modum, quo famuli D. Bernardini de Corduba odoriferum hunc liquorem ex masculo detrahere parabant. *Ex famulis vnus lorum, seu catenulam, qua ligabatur, trahebat. Posteriores alius pedes tenebat. Tertius vtriculos reuoluebat, qui medij inter anum, ac pudendum prominent, tam in mare, quàm in fœmina, in horum cauitate scaturiginem suam liquor ille Zibethicus, consistentiæ prorsus melleæ, sumit. Hic extrahitur immisso auriscalpij maioris simili instrumento, quod per cauitatem quaqua versùm sæpiusculè reuoluitur. Hoc vbi in vno, atquè altero folliculo præstitisset, & liquorem illum extraxisset, gossipio vtriusquè pilos, qui curti sunt abstergebat. Ac vbi sexies forsan cocleari illo paruo vtrumque vtriculum emundasset, tantùm fermè Zibethi collegit, quantùm auellanæ nucis cortici implendo*

Modus colligendi.

satis

ſatis eſſet. Addebat idem D. de Corduba æſtate liquidiorem, quàm hyeme ſuccum colligi, ita vt in caloribus illis, ſingulis binis diebus ſemuncia corraderetur. hyberno verò tempore, vix ſemel in ſeptimana ſuccum illum, nec tantam eius quantitatem acquiri. Ex Fœmina poſtea minus Zibethi educebat, quæ cicur facta nullatenus repugnabat.

Zibethi ſubſtantia videtur eſſe pinguis, & vnctuoſa: nam in aqua ebulliens ſuperiora petit, & ab hæterogeneis ſeparatur: conſiſtentia Mellis, ſeu Butyri eſt; liquidius æſtate abſtractum, vel recenter, temporis proceſſu incraſſatur. ego extraxi a folliculis animalis demortui vltrà dracmas duas, colore albido, & mellis liquidioris conſiſtentia. Scaliger (& cum hoc Renodeus) dixit eſſe *odoramentum pingue, craſſum, nigri ſaponis facie*; ſed vidit in ſuperficie, & antiquatum. Amatus verò, *quùm recens eſt*, inquit, *tetri, & horribilis eſt odoris, poſtea verò ſucceſſu temporis gratum ſpirat odorem*. Quadramius Zibetho contrarium accidere, Ambræ, & Moſchi, hæc enim quo recentiora, eò præſtantiora, Zibethum autem vetuſtius, melius. F. Donatus ab Eremita lib. 1. Antidotarij cap. 10. optimum, ait, eſſe leonino, ac ſubpallido colore, pingue, moderatè liquidum, tempore craſſeſcens, papiro impoſitum, & confricatum ſolubile ſine corpore, quo diſtinguitur ab adulterato. idem Frater Euangeliſta Quadramius lib. de Teriaca cap. 11. ſcripſit. Maſculi Zibethum albido eſt colore, fæmellæ vero leonino poſt hebdomadam ab Animali extractum, tempore procedẽte obſcurum apparet, cum tamen & ipſum initio album ſpectetur, ſed citiſſime fulueſcat, præſtans ſic euadat. fæminei Zibethi vncia valet quantum Maſculi vnciæ quatuor. ita admiſta vncia vna fæminini, ſex maſculini vncijs ambo perficiuntur, cum maſculinum per ſe ſolum abſque fæminino parum valeat.

Subſtantia.

qualitates.

Adul-

Adulteria. Adulteratur varijs modis, admisto Butyro, vel pulpa passularum maiorum, seu Zibibi, & alijs rebus. Frater Euangelista Quadramius l. de Teriaca cap. 11. Zibethum adulteratur Adipe rancido, vel Butiro, vel caseo. sed si huiusmodi parum impositum fuerit cocleari argenteo super prunas, adulteratum reddet suæ mistionis odorem, vel casei, vel adipis, vel butyri rancidi, legitimum verò suauissimum odorem. Sed legitimum nè, an adulteratum sit, ex F. Gregorio scribit Faber, cognosci, quia infusum in vas in quo aqua bullit, statim, quod hæterogeneum, & Algaliæ admixtum fuit, fundum petit, Zibethum autem sincerum aquæ superficiei innatat. *legitimum.* Nos dicemus admixtum cum Butyro, vel alia re pingui, non posse separari dicto modo: sed percepimus etiam aliquando in ipso odorem Butyri rancidi; butyrum enim veterascens corrumpitur, & odore rancido semetipsum manifestat. Solet etiam optimum Zibethum in vase repositum in superficie obscurum acquirere colorem, veluti telam quandam fuligineam; sed in profundo albescit; quod verò adulteratum fuit, eiusdem est coloris in profundo, ac in superficie. seruatur in vitro non alibi.

De vsu, & facultatibus Zibethi. Cap. 10.

DVplicis est vsus Zibethum, vel odoris gratia, vel facultatum. odorem tantùm respiciunt Myropolæ, Medici facultates.

Cautio. Cautè dicunt Myropolæ adhibendum esse in compositionibus aromaticis Zibethum; nam suo valido odore alios superat; vndè odorata vnguenta ex multis conflata Zibethum tantùm redolent. *Puluis Zibethi.* *Puluis Zibethi simplex apud Alexium fit.* ex saccharo candi, & Zibetho simul in puluerem redactis, qui seruatur vase vi-

treo

treo optimè clauſo. *Roſſellus*. ſumit Ouorum cortices lotos, & ſiccatos, in tenuiſſimum puluerem redigit, & cuilibet vnciæ addit *Karactos* iij. Zibethi. Karactus autem pendet grana iiij. vel recipit cortices præparatos ouorum duarum vnciarum pondere, infundit in aqua roſacea Moſchata 10. vel 12. diebus, eos exiccat, terit, & cribrat in tenuiſſimum puluerem, addit pulueris ſacchari fini vnicam vnam, tunc Mortarium æneum prunis ardentibus intró poſitis calefacit, quantùm tactu ferre manus poſſint, indè abſterſo mortario imponit puluerem corticum, leuigat piſtillo, & addit Zibethi *Karactos* iiij. paulatim miſcendo inuncta piſtilli ſummitate, ſic læuigat ſpatio vnius horæ, poſtea in vitreo vaſe benè clauſo ſeruat. quo puluere aſpergemus dealbata linteamina, ſubuculas, & alias veſtes.

Sapo. Sapo odoratus fit ab iiſdem auctoribus, accipiendo ſaponem communem optimum, ſecant ſubtiliter, & exiccant ad ſolem, vel in vmbra per X. dies, tundunt, & cribrant in puluerem tenuem, tunc addunt Zibethi puluerem, & aqua roſacea vniunt in ſolidam formam.

odoramẽta. Fiunt etiam ex Zibetho olea, vnguenta, & ſuffumigia, quæ deſcribere ſuperſedebo.

Vires Pellis. Quó ad vires medicas. F. Gregorius de Boliuar apud Fabrum. *Pellis*, inquit, *ventris ipſius eſt ſaluberrima in omnibus frigidis affectibus. Ventriculum præcipuè roborat, ſi fruſtulum ex hac eidem imponatur, & quotidie geſtetur. Nigri illi Guineæ, & Braſilienſes barbari huius quoque animalis carnibus veſcuntur, vt cumque ſit peſſimi odoris, & digeſtionis duriſſimæ, quam ad Venerem tamen præſtare maximum ſtimulum affirmant*. Sed Hyænæ pellis ad morſum canis facit ex Scribonio Largo. cap. 171. *Peruenit ad me opinio*, inquit, *eſſe in inſula Creta bar-*

barum quendam naufragio appulsum, maiorem natu publicè mercedem accipientem. Quin etiam quum liquorem timent, & latratus edunt spasmoque vexantur: remedium brachio sinistro alligato efficere, vt & potionem accipiant, & liberentur vitio. Hoc ego cum quærerem ab hospite meo legato indè misso, nomine Zopyro, Gordiense medico, quod esset pro magno munere accepi. dixit autem Hyænæ corij particulam esse panno intigatam: quod ego adhuc non sum expertus, quamuis protinùs magna cura hyænam inuenerim, & pellem paratam habeam: quia non incidit ex eo quisquam, & opto quidem ne incidat: sed quia id non est in nostra potestate, si casu inciderit, remedium habere oportet ad tant rei experimentum. & Marcellus Empiricus cap. 36. *Vituli marini, aut quod meliùs est Hyænæ pelle facta calciamenta si quis in cotidiano vsu habuerit, efficaciter podagræ morbo carebit.* sic etiam Aetius serm. 2. cap. 162. *Hyænæ pellem quidam domi repositam adseruant, & vsu expetente ipsam a rabioso cane commorsis circundant.* Nam *proprietate quadam prohibet, ne commorsus in aquæ timorem delabatur: sed etiam illapsis auxiliatur.* supra fidem autem est, quod refert Nonius. cap. 259. de fulminibus. scribens, a fulminibus dictas pelles homines tueri, & præseruare, his verbis. *Phocæ pellis, & Hyænæ. Quorum animantium pelles etiam imperatorum Naues circumferunt.*

Auicennæ. Zibethi autem liquorem equidem affirmarem Auicennæ fuisse cognitum, & de eo egisse lib. 2. c. 326. nomine Galiæ, & Algaliæ. quo loco non potest intelligere Galliam Moschatam, quia loquitur de medicamentis simplicibus, non autem de compositis. Alia verò res est Algalia, & Sederuam Serapionis, quæ succus herbæ frigidus, & astringens est, vt Acacia. quod etiam animaduertit Amatus Lusitanus in Dio-

scoridem

ſcoridem. Porró Simon Ianuenſis Zebeth eſſe Auicennæ Galiam cenſuit, & animalis Arabici ſudorem. Adde quod vires ab Auicenna Algaliæ tributæ nulli alteri rei, quàm noſtro Zibetho conueniunt. ſcribit namquè Auicenna. *Galia lenit apoſtemata dura. Diſſoluitur in Oleo Ben, aut Keiri, & deſtillatur in aurem doloroſam, & eius odoramentum confert epileptico, & viuificat eos, & ſedat ſodam frigidam, & quando datur de eo in vino, inebriat. Odor Galiæ confortat cor. Algalia confert doloribus matricis frigidis ſuppoſita, & apoſtematibus eius duris, & phlegmaticis, & prouocat menſtrua, & facit matricem deſcendere præfocatam, & inclinatam, & mundificat eam, & præparat ipſam ad imprægnationem.* quæ omnia Zibethum per optimè præſtat; non differt Galia, ab Algalia, quia *al* eſt articulus apud Arabes, — *Algalia*

Matthiolus calidæ, & humidæ facultatis eſſe cenſuit. contrá Cardanus animalium odorata excrementa valdè ſicca pronunciauit. Renodeus, & Amatus Luſitanus odorem Zibethi Moſcho affinem dicunt, ſic & qualitatem, at Moſchus ex Auicenna eſt calidus, & ſiccus in ſecundo gradu. Quod ſi Animalis ſudor eſt, quùm ſit Animalis calidiſſimi, & tempore calidiſſimo abundans; immo in animali ira, & motu calefacto; dicendum videtur, Zibethum eſſe ſubſtantiam bilioſam, calidam, & ſiccam, facultate digerente præditam. ſed quia ſapor a nemine, quod ſciam, eſt deguſtatus, ideò ex hoc nihil colligere poſſumus. certè Galenus 10. de ſimp. med. fac. agens de ſudore, illi miſceri interdum dixit nonnihil bilis, itaút aliquando ſalſus, aliquando amarus appareat ſudor, vndè quùm Ciuetta ſudans, & bileſcens copioſiorem reddat Zibethum, huic ſudori nonnihil miſceri bilis opinabimur: quare ſuccus erit facultate calidus, & ſiccus, & fortaſſe amarus, & acris. Et quum ſudantium — *Temperamentum.* — *Zibet calidum, ſiccum.*

sordes facultatem habere expertus fuerit Galenus digerentem, ita vt in phlegmone vberum fuerint efficax remedium; præterea ad Bubonem ijsdem vsus, celeriter disparuisse tumorem, conspexerit. Hinc Auicenna Zibethum, seu Algaliam dura apostemata lenire scripsit. Sed partium genitalium videtur proprium, ijsdemque dicatum pharmacum, de quo Castor Durantes ita cecinit.

Castor Durantes.

Zibethi Veneris crescunt solatia odore.
Adiuuat, hoc vterum nè præfocetur, & indè
Est adeò vuluæ gratum, vt procliues ad illud.
Quamuis admotum irrepat.

Ruellius verò *si cauernulæ*, inquit, *vmbilici admoueatur, tradunt conuersum in alterutram partem vterum in suam resilire sedem: aut si sursùm versus impulsus opprimat, subdito eo deuocari, tam amans huius odoramenti vulua, vt ad id vndecunquè admotum irrepat.* idem tradunt Matthiolus, Renodeus, Amatus, qui etiam pessos adaptat. Hoc etiam vtuntur ad vteri strangulationem. L. Mercatus, M. Pascalius, G. Bruelius, SchenKius, Hollerius, Altimarus, & Capiuaccius. Ad vteri præfocationem malignam commendat Io. Colle. eodem etiam vtuntur Rasis, & Valescus Algaliam vocantes. Roder. a Castro lib. 2. de Morb. Mul. cap. 1. ad strangulatus vteri. inungit os vuluæ oleo aliquo odorato, admisto vno, vel altero grano Zibethi; vtitur etiam eiusdem suffitu ad vterum. & lib. 3. cap. 1. ad sterilitatem. ex Zibetho suffitus facit vtero. item cap. 2. facit linimentum, & cap. 4. os vteri Zibetho inungit. Hæc autem vis experientia confirmata, signatura videtur esse indicata; quum enim gignatur in animalis particula, quæ vteri, seu vuluæ quandam formam habet, videtur per id natura nobis indicare voluisse, huiusmodi succum ibi genitum habere maximam proprietatem cum

Ad vteri strangulatus.

anima-

animalium vuluis.

Et quia Zibethum abundans in folliculis Animalis, irritat ipsum ad sui excretionem, videtur per id natura nobis significasse ipsius vim ad coitum incitandum. *proindè*, inquit Matthiolus, *nec mirùm est, si eo viri peni circum lito magnum mulieribus in coitu afferunt solatium*. Sic Amatus Venerem incitari scripsit pudendis illitis. At Cæsalpinus lib. 8. de mor. cap. 9. ad conceptum. *Vt autem auidiùs* (inquit) *vterus semen suscipiat, aiunt Zibethum glandi illitum in coitu voluptatem mulieri adaugere; vndè alacriùs semen admittit*. Gattinaria scripsit, ad præfocationem Matricis valere Zibeth, vel Zebeth, quod applicatur inuncto digito obstetricis, & in vuluam immisso, & subdit. *De quo semel vsus fui in muliere quadam patiente præfocationem cui causauit tantum appetitum coeundi, quod quasi continuè volebat marito suo copulari; deindè rogauit me sibi vellem talem appetitum remouere. dixi quod ex se remouebitur post aliquot dies. Et nota quod si vir, quando vult vti cum muliere ponat in summitate virgæ de dicto Zibeth, & subitò vtatur causabit in ea maximam delectationem*. vtuntur etiam eo ad delectationem mulieri præstandam Capiuacceus, Fumanellus de comp. med. cap. 54. & alij.

Ad Coitum.

Appetitum Veneris.

Ad impotentiam coeundi. Rod. à Fonseca. consult. 10. Zibetho oleo de ben dissoluto inungit penem, & testes. Fallopius, & Bellocatus apud Trincau. lib. 4. cons. 78. Capiuacc. Ad Epilepsiam cuiusdam fœminæ. Salamon Albertus apud Io. Philip. Brendelium cons. 19. cerotaria ex Tacamahaca, cum Zibetho in eorundem meditullio subligare fecit ossi sacro. vnum in confinio huius, & lumborum, & vnum è regione sub vmbilico. eadem Cerata etiam applicat Histericæ. cons. 99. sed cons. 98. in suffoca-

Ad Varios morbos.

tione

tione vteri. Oleum liliorum alborum cum Zibetho, & Moscho subdit mulieri in gossypio. Præterea Felix Platerus apud eundem cons. 102. ad iuuandam conceptionem iubet inungi pectinis regionem noctu cubitum iturę ex quodam linimento, cui Zibethi scrupulum semis miscet. & subdit. huius magna est vtilitas in affectibus vterinis, vt sint, qui credant, hoc solum sterilitatam vteri corrigere posse. & Daniel Mylius. lib. 1. Antid. Medicochim. in fine. *Zibeth*, inquit, *Colicæ stercora expellit*. Sed Hollerius ad colicam ab humore frigido. ℞. *Ciuettæ gr. iij. aut vj. dissolue oleo rutaceo, & inungatur venter*. Greg. Horstius lib. 4. obseru. 12. colico. linimentum ex Theriaca cum pauxillo Zibethi ad inunctionem vmbilici. Solenander. sect. 3. cons. 28. in colica pituitosa. *Zibethum*, inquit, *vtiliter vmbilico infricatur, & inungitur: vis enim ipsius penetrans calorifica promptè se in interna insinuat, & quicquid nebulosum est, discutit, ac dissoluit, quod humidum est, siccat, & mediocriter, ita vsurpatum calfacit*: quod repetit ex isto Camerar. de Mirab. cent. 4. num. 46. Erotis de pass. mul. cap. 4. ad suffoc. *super omnia est inunctio facta ex Zibetho intus, & extra vuluam, quia menstrua attrahuntur, & prouocantur*. etiam Mercur. de morb. mul. lib. 4. cap. 10. Paræus de hom. gen. cap. 48. Vidus Vidius de cur. membr. lib. 11. cap. 21. Capiuacc. Histericis inungit pudenda Zibetho, vel Mariti penem.

De Catti Zibethici *felle, pinguedine, & oleo* ex ipso in cocto, nihil apud recentiores legimus; sed apud antiquos non nulla extant de Hyæna ipsorum, vt ex Gal. 2. de comp. med. loc. cap. 7. Asclepiades in Collyrio quodam liquido Basilis habet *fellis Hyænæ*. in alio Antonij Musæ, & alio Philoxeni. Sed Ælianus de Hist. An. lib. 6. c. 46. Ibis felle, inquit, Hyænæ interimuntur. & 1. de comp. med. loc. cap. 1. Galenus ad

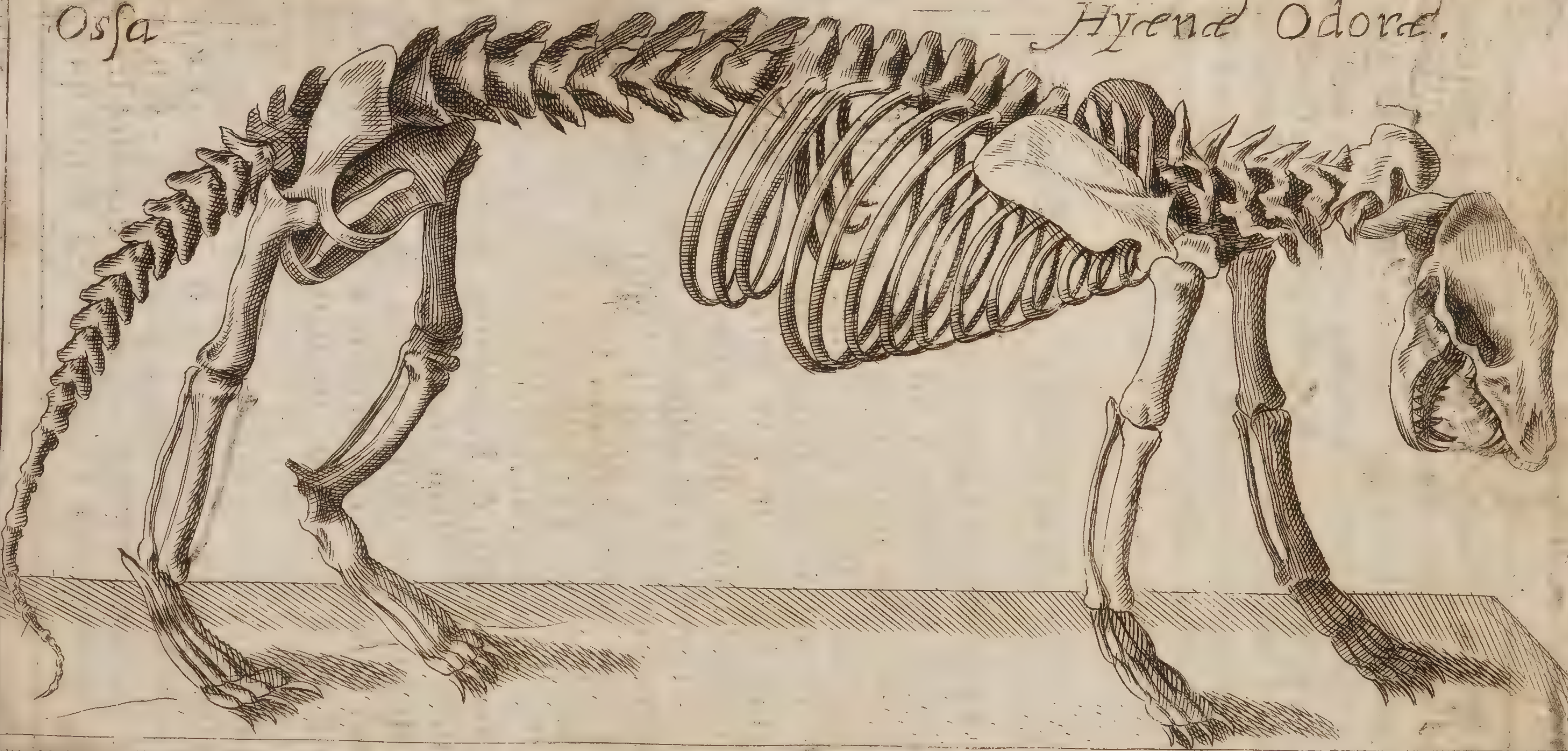
Alopetiam *Hyænæ adipem* laudat, quia tenuium partium ſubſtantiam habet, quæ prompté in cutis profundum penetrare queat, atque ad radices vſque capillorum pertingat. denique Aetius ſer. 2. cap. 164. *idem facit, & Hyæna tota oleo velut vulpes cocta.* Olei Vulpini multas dotes enumerat, quæ Hyænæ oleo etiam conuenient. demum cap. 194. *Hyæna viua*, inquit, in oleo cocta, velut de Vulpe dictum eſt, oleum diſcuſſorium efficit, artriticis vtiliſſimum.

De oſſium Ciuettæ ſitu. Cap. 11.

Reſtat vltimo loco proponendum Animalis eiusdem Scheletum á me, paratum, quod apprime vtile erit iſtius naturam inueſtigantibus; in hoc enim cognoſcitur oſſium diſpoſitio: vnde licet hoc conferre cum Scheleto Canis, Vulpis, Lupi, Felis, & aliorum animalium, vt percipiatur ſimilitudo, & diſſimilitudo cum dictis animalibus; Profecto cum oſſium numerus, & diſpoſitio manifeſta ſint in picta tabella, licet non valde fœliciter pictor delineauerit nihil ego de his addam, tantum dicam.

Quum in omnibus animalibus non idem ſit vertebrarum ſpinæ numerus. in Noſtra Hyæna odorata 49. numerantur. at Sui, & Erinaceo 4. tantum ſunt, Equo 8. Camelo. 15. collum enim conſtat ſex vertebris; vt in Canibus. hinc thorax aſſumit ſibi duodecim, more ſolito. adſunt in dorſo ſeptem aliæ, vt Cani, &c. at. Erinaceo. 8. Cuniculo. 10. demum Cauda conſtat vigintiquatuor oſſiculis. In Cane numeraui 15 tantum. In Maxillis, dentes inciſorij ſunt ſex vtrinque, admodum parui, vt in Catopardo, & Canibus; his proximè accedunt canini dentes magnitudine, & forma, vt in canibus. molares autem vtrinque ſunt ſex, quorum primus propè caninos cæteris minor ſpectatur,

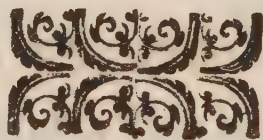
vt pe-

Ossa
Hyenæ Odoræ.

vt penultimus, ex his, maior omnibus eſt. cætera in effigie patent.

Qua potiùs Cani, & huius generis ſimilibus, quam alteri generi aſſimilari videtur, & hæc breuiter dicta ſufficiunt de Anatome, excuſet autem nos lector. ſi nihil obſeruauimus interiora ſecando; quia talis erat viſcerum putridorum fœtor, vt nauſea excitata in meis diſcipulis præſentib. nempe in Doctore Dominico Panarolo, ſecante, & alijs adſtantibus, celerrimam ſectionem vt vix permitteret.

F I N I S.

MEMORABILIVM IN HOC OPERE.

ADeps Hyænæ. pag. 47.
Adulteratio Zibethi. 40.
Algalia Auicennæ. 2. 42. 43.
Algalia Serapionis. 2. 42.
Animalia cur inodora. 3.
Ariſtoteles falſo tribuit colli rigorem lupo, & leoni. 9.
Canibus, Lupis, Vulpibus genitale oſſeum. 8.
Caſtorei effigies. 32.
Caſtorei hiſtoria. 31. 33.
Chaum Plinij an ſit Ciuetta. 5.
Ciuettæ deſcripitio. 6. 24.
Ciuettam eſſe antiquorum Hyænam. 6. 9.
Cercopitheci excrementum odoratum. 5.
Ciuetta manſueta. 10.
Ciuetta non eſt antiquorum Hyæna. 9.
Ciuetta videtur habere duplex genitale. 7.
Collectio Zibethi. 37. 38.
Collum inflexile Hyænæ. 9.
Cordilus Animal. 4.
Corium Hyænæ contra Pardalim. 6.
Crocodilea quid. 4.
Crocuta genita ex Hyæna, & Leena. 10.
Dens vnus Hyænæ. 9.
Diſtinctio excrementorum. 36.
Electio Zibethi. 37. 39.
Error P. Gilij. 4.
Excrementa animalium odorata. 4.
Facultas Zibethi. 40.
Fel Hyænæ. 46.
Gemmæ Hyæniæ. 21.
Genitale Canis. 8.
Genitale Ciuettæ. 8.
Genitale Ciuettæ latet intus, vt Feli. 24.

Genitale Cuniculi indi. 8.
Hyæna animal ferum. 6.
Hyæna an felis species. 16.
Hyæna an lupi species. 16.
Hyæna inimica Pardali. 6.
Hyæna cornuta. 16.
Hyæna sub quo animalium genere. 16.
Hyæna piscis. 6.15.
Hyæna genitale maris, & fœminæ habet. 7
Hyæna habet lineam similem genitali fœmineo. 7.8.
Hyænæ vomentem hominem imitantur. 9.
Hyenę descriptio. 6. 14
Hyenæ nomen. 24.
Hyenę Affricanę descriptio. 21.
Hyænæ Affricanæ effigies. 20.
Hyenę Americanę descriptio. 19.
Hyenæ Americanæ effigies. 18.
Hyænæ noctu acute conspiciunt. 21.
Hyenam duplex genitale habere falsum. 7.
Hyænam sermonem hominum addiscere. 9.
Hyænam odoratam cur vocemus. 3.
Hyenarum diuisio. 17
Hyænarum genus generale. 17.
Hyenarum proprietas. 24.
Homo olfactũ habet omniũ animalium deterrimum. 3.
Insecta odorata. 5.
Iuba Hyenę qualis. 10. 11.
Linea genitali similis Hyenę, & Ciuettæ. 8. 9.
Lupus Ceruarius quid. 5.
Moschus. 5. 33.
Natura Moschi similis Zibetho. 34.
Nomina plurima Animalis Zibethi. 1.
Mures siluestres flaui. 4.
Mustellæ excrementa odorata. 5.
Oleum Hyena incocta. 47.
Ossium Ciuettæ situs. 47. 49
Panthera non resistit Hyenę. 6.
Panthera odorata. 3. 4.
Panthera odore venatur. 3. 4.

Pan-

Pantheræ odor qualis sit. 4.
Pantherę pellis maculata. 4.
Pellis Ciuettę. 41.
Pellis Hyęnę. 6. 42.
Pelli pantherę decidunt pili coram Hyæna. 6.
Philes gręci versus de Hyęna. 15.
Philes gręci versus de Thoe. 5.
Puluis Zibethi. 40.
Quid sit Zibeth. 35.
Quę pars Zibethum ferat. 26. 27.
Sapo odoratus. 41.
Scaligeri contradictio. 11.
Sectio vasis Zibethi. 24.
Scheletum Ciuettę. 48.
Structura vasis Zibethi. 28. 29.
Situs genitalium Hyænę. 11. 12. 13. 22. 23.
Thos animal. 5.
Thores oriuntur ex Hyęna, & lupo. 6.
Vasculum Zibethi. 26. 27. 28.
Vbi Hyænæ nascantur. 25. 26.
Vasis Zibethi effigies. 30.
Vsus Zibethi. 40.
Zibeth nomen arabicum. 2.
Zibeth est res odorata. 2. 16.
Zibeth an sit semen. 35.
Zibeth an sit excrementum. 36.
Zibeth an sit sudor. 35.
Zibeth est excrementum vtile. 37.
Zibethi nomina. 35.
Zibethi substantia. 39.
Zibethi legitimi notæ. 40.
Zibethum ad Coitum. 45.
Zibethum ad Colicam. 46.
Zibethum ad conceptionem. 46.
Zibethum ad Epilepsiam. 45.
Zibethum ad vteri strangulatus. 44. 45. 46.
Zibethi Temperamentum. 43.
Zibethi vires. 43. 44.

FINIS.